

SELETUSKIRI

maeluministri määruse „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikava tunnustamise taotlemise ning taotluse menetlemise täpsem kord” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maaeluministri määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 91 lõike 5 ja § 92 lõike 7 alusel. 2014. aasta 1. jaanuaril algas uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) programmiperiood 2014–2020, mille kaudu on Eestil *EL*-i liikmesriigina võimalik osaleda *EL*-i maaelupoliitikas ja saada osa *EL*-i maaelu arengu toetuste eelarvest. Maaelu arengu toetusi antakse „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” (edaspidi *arengukava*) alusel, mis kiideti heaks Euroopa Komisjoni otsusega.

Määruse eelnõu eesmärk on kehtestada põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavade (edaspidi *toidukvaliteedikava*) eeskirja täpsemad nõuded, nende tunnustamise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord, taotluse vorm ning toidukvaliteedikava tunnustamise otsuse muutmise ja toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote märgistamise kord.

Toidukvaliteedikava tunnustamise määruse kehtestamisega luuakse eeldused uute toidukvaliteedikavade tekkeks, mis suurendab põllumajandustootjate konkurentsivõimet ning aitab kaasa nende jätkusuutlikule arengule. Toidukvaliteedikavade kaudu jõuavad turule rohkema lisandväärtusega põllumajandustooted, mille erilised omadused tulenevad tavatoodetega võrreldes rangematest tootmisnõuetest või erelistest tootmisviisidest, mida kavaga liitunud tootjad on otsustanud rakendada. Toote eriomadused aitavad tarbijal eristada seda teistest samalaadsetest ning toidukvaliteedikavas osalejate iga-aastase kontrolli abil saab tarbija kindlustunde, et toode või tootmisprotsess on kvaliteetne. Toidukvaliteedikava tunnustamine annab selles osalejatele ning osalejaid koondavatele tootjarühmadele võimaluse tunnustuse saamise järel taotleda arengukavast kahte järgnevat toetust. Esiteks, toetust Euroopa Liidu kvaliteedikavades ja siseriiklikult tunnustatud kvaliteedikavades osalemise eest, mida saavad taotleda tunnustatud toidukvaliteedikavades osalejad. Teine toetus on Euroopa Liidu ja siseriiklikult tunnustatud kvaliteedikavade raames toodetud toodete teavitamis- ja müügiedendustegevusteks, mida saavad taotleda toidukvaliteedikavades osalejaid koondavad tootjarühmad.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Maaeluministeeriumi kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakonna turu arendamise büroo peaspetsialist Jaanus Joasoo (tel 625 6263, jaanus.joasoo@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Helen Palginõmm (tel 625 6260, helen.palginomm@agri.ee). Keeleliselt toimetas määruse Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-s 1 on sätestatud määruse reguleerimisala.

Eelnõu §-s 2 on sätestatud nõuded toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma kohta. *ELÜPS*-i § 91 lõike 1 kohaselt töötab toidukvaliteedikava välja ja rakendab seda aktiivseid põllumajandustootjaid ühendav tulundusühistu, mittetulundusühing või seltsing (edaspidi koos *toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm*). Aktiivse põllumajandustootja mõiste tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (*EL*) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise

põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), artiklist 9.

Tunnustamiseks esitatav toidukvaliteedikava peab vastama ELÜPS-i § 91 lõikes 1 sätestatud nõuetele. Selle lõike kohaselt peab toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoode olema jaekaubanduses realiseeritav toiduks ettenähtud eriliste omadustega toode, mille põhitoorainena kasutatakse 100 protsendi ulatuses toidukvaliteedikavas osalevate põllumajandustootjate toodetud põllumajandustooteid. Põhitoorainena kasutatavaks põllumajandustooteks loetakse siinkohal esmast, eelnevat käitlemistappi läbimata toorainet. Lisaks peab toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoode vastama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548) artikli 16 lõike 1 punktis b sätestatud järgmistele nõuetele:

1) toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote eripära tuleneb selgetest kohustustest, millega tagatakse:

- toote eritunnused;
- eripärased kasvatus- või tootmismeetodid, või
- lõpptoote kvaliteet, mis on inimeste, loomade või taimede tervise, loomade heaolu või keskkonnakaitse seisukohast oluliselt parem kui see, mida nõutakse kaubandusstandarditega;

2) toidukvaliteedikava on avatud kõigile tootjatele;

3) toidukvaliteedikava sisaldab siduvaid tootespetsifikatsioone ja nendele spetsifikatsioonidele vastavust kontrollib avaliku sektori asutus või sõltumatu inspekterimisorgan;

4) toidukvaliteedikava on läbipaistev ja tagab toodete täieliku jälgitavuse.

Eelnõu § 3 sätestab, et toidukvaliteedikavas võib osaleda füüsiline või juriidiline isik, kes toodab põllumajandustoodet või jaekaubanduses realiseeritavat toiduks ettenähtud eriliste omadustega toiduainet (edaspidi *toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoode*), või füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik, kes sellist toodet töötleb. Toidukvaliteedikava raames on võimalik tooteid toota ja kavas osaleda nii juriidilistel kui ka füüsilistel isikutel. Sellega antakse toidukvaliteedikavades osalemise võimalus ka neile põllumajandussaaduste tootjatele, kellel on olemas oskused ja võimalused toota toidukvaliteedikava nõuetele vastavaid põllumajandussaaduseid, kuid kes pole väikeste tootmiskoguste tõttu asunud tegutsema füüsilisest isikust ettevõtjana. Selline võimalus on kavandatud põllumajandussaaduste tootmisega, mitte nende töötlemisega tegelevale isikule.

Seega antakse füüsilisest isikust tootjatele toidukvaliteedikavas osalemise võimalus ning samuti esmane kokkupuude ettevõtlusega, mille baasilt on tulevikus kergem edasi liikuda suuremate tootmismahitudeni ja oma ettevõtte rajamiseni.

Tagamaks eelmainitud olukorras olevate tootjate puhul kõigi toidukvaliteedikavas osalemiseks vajalike nõuete täitmise, võib toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote müük ühe võimalusena toimuda toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma kaudu, mis võimaldab üksikutel väikeste koguste tootjatel saavutada ka parema positsiooni hinnaläbirääkimistel ja müüa korraka suuremaid koguseid.

Lisaks saavad ELÜPS-i § 91 lõike 6 kohaselt toidukvaliteedikavas osaleda ka muu huvitatud isikud, näiteks põllumajandussaadusi töötlevad ettevõtjad, kelle osalemine toidukvaliteedikavas tagab selle raames toodetava toote stabiilse ja kontrollitud kvaliteedi nii tootmise kui ka töötlemise protsessi jooksul.

Toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote põhitoorainena tuleb kasutada 100% ulatuses toidukvaliteedikavas osalevate põllumajandustootjate toodetud põllumajandustooteid, mis vastavad toidukvaliteedikava eeskirjas sätestatud nõuetele.

Lisaks ei tohi toidukvaliteedikavas osalejal olla karistusregistrisse kantud kehtivaid karistusandmeid loomakaitseseaduse §-des 66¹, 66² või §-s 66⁶, tarbijakaitseseaduse §-des 45-47¹, väetiseseaduse §-s 37, jäätmeseaduse §-des 120-120¹, §-des 125-126¹ või §-s 126⁶, toiduseaduse §-des 53¹-53⁶, söödaseaduse §-des 33-35 nimetatud nõuete rikkumise eest.

Eelnõu § 4 sätestab täpsemad nõuded toidukvaliteedikava eeskirja kohta. Kuna toidukvaliteedikava töötab välja ja selle rakendamise eest vastutab tootjarühm, tuleb tootjarühmal määratleda ka toidukvaliteedikava rakendamise täpsemad reeglid ehk koostada toidukvaliteedikava eeskiri, mis võetakse vastu tootjarühma põhikirjas sätestatud korra kohaselt tootjarühma üldkoosoleku, volinike koosoleku või seltsinglaste otsusega.

ELÜPS-i § 91 lõike 2 kohaselt peab toidukvaliteedikava eeskiri sisaldama järgmist:

- toidukvaliteedikavas osalemise tingimusi ja korda;
- lõpptoodete loetelu;
- toidukvaliteedikavas osalejale kohustuslikku toidukvaliteedikava raames toodetava toote tootmismeetodi kirjeldust;
- loetelu lõpptoote omadustest, millest tuleneb toote eripära ning mida saab kasutada kvaliteedikontrolli alusena;
- toidukvaliteedikavas osalejale kohustusliku tootmismeetodi nõuete järgimise tagamiseks rakendatavate abinõude kirjeldust ning lõpptoote eriliste omaduste ja kvaliteedi kontrollimise miinimumnõudeid ja korda.

Kuna toidukvaliteedikava eeskirjaga sätestatakse nõuded, mis peavad tagama toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoodete tavapärasemast parema kvaliteedi, tuleb tootjarühmal vähemalt üks kord aastas kontrollida, kas iga toidukvaliteedikavas osaleja tegevus vastab toidukvaliteedikava eeskirjaga sätestatud nõuetele. Kontrolli tegemiseks peab toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm valima toidukvaliteedikavas osalejatest sõltumatu asjaomaste teadmiste, oskuste ja pädevusega toidukvaliteedikava kontrolliva isiku. Samuti kehtestatakse toidukvaliteedikavas osalejale kohustus pidada arvestust toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote tootmise ja turustamise üle.

Kontrolli tegemisega seotud kulude katmiseks on arengukava kohaselt võimalik toetust taotleda toidukvaliteedikavades osalemisest tulenevate püsikulude katmiseks. Püsikuludeks on kulud, mis on kantud toetust saava toidukvaliteedikavaga liitumise eest ja nimetatud kavas osalemise eest igal aastal makstavate osalustasudega, sealhulgas vajaduse korral kulud kontrollidele, mida on vaja kava eeskirjale vastavuse tõendamiseks.

Lisaks peab toidukvaliteedikavas olema ette nähtud Veterinaar- ja Toiduameti (edaspidi VTA) kirjaliku teavitamise kord juhuks, kui juba tunnustatud toidukvaliteedikava puhul muutuvad andmed, mis ei eelda toidukvaliteedikava tunnustamise otsuse muutmist või uue

toidukvaliteedikava tunnustamiseks taotluse esitamist. Toidukvaliteedikava rakendaval tootjarühmal tuleb VTA-d teavitada järgmistel juhtudel:

- toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma postiaadressi või kontaktandmete muutumine;
- toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma ühinemine, jagunemine või lõppemine;
- määruses sätestatud nõuete täitmisega seotud asjaolu esinemine, mille tõttu taotluses esitatud andmed ei ole enam täielikud või õiged, sealhulgas ka toidukvaliteedikavaga uute liikmete liitumisel.

Toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm võib toidukvaliteedikava eeskirjas kehtestada ka toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote märgistuse nõuded. Nimetatud säte võimaldab tootjarühmal välja töötada näiteks toidukvaliteedikava logo ning ühtlasi määratleda tingimused selle kasutamiseks. Toidukvaliteedikavale spetsiaalse märgistuse väljatöötamine on otstarbekas, kuna seeläbi on toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoodeltel võimalik teistest turul konkureerivatest toodetest tarbija silmis eristuda.

Eelnõu § 5 sätestab, et toidukvaliteedikava kontrollival isikul peab olema kutseeaduse lisas 1 toodud kvalifikatsiooniraamistikus sätestatud vähemalt 5. kutsetasemele vastav konsulendi kutse. Kutseeaduse lisas 1 sätestatud kvalifikatsiooniraamistiku 5. kutsetasemel nõutud teadmised, oskused ning vastutuse ja iseseisva töö ulatus on vastavuses konsulendi kutse 5. tasemele esitatud nõuetega. Seega peab toidukvaliteedikava kontrollival isikul olema määruses nimetatud nõuetele vastamiseks vähemalt konsulentidele antav 5. kutsetase.

Määruses on sätestatud, et konsulendi kutse peab olema valdkonnas, mis hõlmab toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoode. See tähendab, et kui teatud valdkonnas on võimalik spetsialiseerumine ning ka tunnustatud toidukvaliteedikava on hõlmatud spetsialiseeritud suunaga, siis peab ka toidukvaliteedikava kontrollival isikul olema vastava valdkonna kõige ligilähedasem konsulendi kutse. Näiteks kui tegemist on lihase liha toidukvaliteedikavaga, siis peab toidukvaliteedikava kontrollival isikul olema loomakasvatuse konsulendi kutse spetsialiseerumisega veisekasvatusele. Kui tegemist on aga näiteks sibulakasvatuse toidukvaliteedikavaga, siis piisab sellest, kui isikul on aianduse valdkonna konsulendi kutse, sest eraldi sibulale spetsialiseerunud suunda selles valdkonnas ei ole. Konsulendil peab olema kehtiv kutsetunnistus. Konsulentide tehtavate iga-aastaste kontrollide eesmärk on tagada, et kõik kvaliteedikavas osalejad järgiksid kvaliteedikava eeskirjas olevaid nõudeid (nõuded tootmisprotsessile ning lõpptoote eriliste omaduste ja kvaliteedi kohta).

Toidukvaliteedikava võib kontrollida ka välisriigi kutsekvalifikatsiooni omandanud isik, kui tema kutsekvalifikatsioon on tunnustatud välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse kohaselt.

Eelnõu § 6 sätestab toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote märgistamise korra. Toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm võib lisaks toidukvaliteedikava märgistusele lisada sõnaühendi „riiklikult tunnustatud toidukvaliteedikava“ ja viidata märgistusel selle toote erilistele omadustele ning toidukvaliteedikava riiklikule tunnustamisele ja riikliku järelevalve all olemisele. Märgistust võib kanda vaid toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoode. Lisaks peab märgistus vastama toiduseaduse §-des 38 ja 40 sätestatud nõuetele, mille eesmärk on tagada, et toidu kohta esitatav teave on tõene ega eksita tarbijat.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse taotluse esitamise kord ja taotluse vorm. Selles on loetletud dokumendid, mis tuleb toidukvaliteedikava tunnustamist taotleval tootjarühmal esitada VTA

kohalikule asutusele. Taotluse võib tootjarühm VTA-le esitada jooksvalt, mis tähendab, et toidukvaliteedikava tunnustamise taotluste vastuvõtmiseks ei ole kehtestatud ajalist piirangut. Sellest tulenevalt ei pea tootjarühm ootama kindlat taotluste vastuvõtmise kuupäeva, vaid toidukvaliteedikava tunnustamist taotleval tootjarühmal on võimalus esitada taotlus hetkel, kui toidukvaliteedikava tunnustamiseks vajalikud eeltingimused on täidetud.

Eelnõu § 8 sätestab taotluse menetlemise korra. Taotluse esitamisel kontrollib VTA, kas kõik nõutavad dokumendid on koos taotlusega esitatud ning kas esitatud andmed on õiged. Toidukvaliteedikava tunnustamise või tunnustamata jätmise otsuse teeb VTA 45 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise päevast. VTA teeb toidukvaliteedikava tunnustamata jätmise otsuse vastavalt ELÜPS-i § 92 lõikele 6 juhul, kui selle nõuetekohasuse kontrollimise käigus tehakse kindlaks vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) see ei vasta tunnustamise nõuetele;
- 2) taotluses on esitatud valeandmeid või toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil;
- 3) toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm ei võimalda kontrollida taotluse nõuetekohasust.

Kuigi tunnustamise otsuse teeb VTA tähtajatult, kontrollib VTA vähemalt üks kord aastas, kas tunnustatud toidukvaliteedikava ja selles osalejad vastavad nende kohta sätestatud nõuetele. Nimetatud nõue on vajalik, et tagada juba tunnustatud toidukvaliteedikava vastavus ka pärast tunnustamise otsuse tegemist endiselt kõigile esitatud nõuetele.

ELÜPS-i § 92 lõike 8 kohaselt tunnistab VTA toidukvaliteedikava tunnustamise otsuse kehtetuks järgmistel juhtudel:

- 1) toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm on esitanud sellekohase taotluse;
- 2) toidukvaliteedikava ei vasta selle kohta esitatud nõuetele;
- 3) toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm ei ole ettekirjutuses määratud tähtpäevaks õigusrikkumist lõpetanud;
- 4) toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm ei võimalda teostada riiklikku järelevalvet kvaliteedikava kohta esitatud nõuete täitmise üle.

VTA kontrollib, et toidukvaliteedikavas osalejate kohta ei oleks karistusregistrisse kantud kehtivaid karistusandmeid loomakaitseaduse §-des 66¹, 66² või §-s 66⁶, tarbijakaitseaduse §-des 45-47¹, väetiseseaduse §-s 37, jäätmeseaduse §-des 120-120¹, §-des 125-126¹ või §-s 126⁶, toiduseaduse §-des 53¹-53⁶, söödaseaduse §-des 33-35 nimetatud nõuete rikkumise eest.

Eelnõu § 9 sätestab toidukvaliteedikava tunnustamise otsuse muutmise korra. Selle eesmärk on pakkuda võimalust teha vajalikke vähemolulisi muudatusi, mis ei muuda oluliselt toodetavat toodet ja mille puhul ei ole seetõttu põhjendatud kogu tunnustamise protseduuri uuesti läbimine. Paragrahvis 9 sätestatud nõuete kohaselt peaks tootjarühm toidukvaliteedikava tunnustamise otsuse muutmist taotlema juhul, kui tootjarühm soovib muuta tunnustamise avalduse punktis 5.8, 5.9 või 6 toodud andmeid ehk kui muutub toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma postiaadress või kui muudatusi tehakse tootele esitatavates erinõuetes viilutamise, riivimise, pakendamise kohta, kui muudetakse nõudeid märgistuse kohta või kui muutuvad tootjarühma poolt valitud toidukvaliteedikava kontrolliv isik või tema andmed. Tunnustamise otsuse muutmise on vajalik, kuna juhul, kui muudatusi tehakse toidukvaliteedikava lõpptoote kirjelduse teatud osades või kui muutub toidukvaliteedikava kontrolliv isik, võivad nimetatud muudatused mõjutada lõpptoote omadusi või kvaliteeti, mis omakorda eeldab, et VTA kontrolliks muutunud andmete põhjal, kas kõik tunnustatud toidukvaliteedikavale esitatavad nõuded on ka muudatuste tegemisel

täidetud. Juhul kui muudatused on ulatuslikumad, kui selles paragrahvis nimetatud, näiteks muutuvad toote tooraine või tootmise erinõuded, tuleb toidukvaliteedikava rakendaval tootjarühmal taotleda toidukvaliteedikava tunnustamise muutmise otsust.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670).

4. Määruse mõjud

Määrusega kehtestatakse toidukvaliteedikava tunnustamise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord, luues seeläbi võimaluse uute toidukvaliteedikavade tekkeks. Toidukvaliteedikavade loomine aitab kaasa kõrgema lisandväärtusega ja stabiilse kvaliteediga toodete turuletoomisele.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse kehtestamine ei too kaasa täiendavaid kulutusi riigieelarve vahenditest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise infosüsteemi EIS kaudu.

Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium kooskõlastas eelnõu märkustega, millega arvestamine ja mitteamestamine kajastub seletuskirja lisa olevas tabelis.

Kuna Rahandusministeerium ei ole Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement” § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtjaks eelnõu kooskõlastanud ega jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu nimetatud määruse § 7 lõike 4 kohaselt kooskõlastatuks.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ants Noot

Kantsler